

ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Нарощування потенціалу машинобудівної галузі є однією з найактуальніших у площині низької якості включення регіону в систему світогосподарських зв'язків, погіршення технологічної структури машинобудівного експорту та тенденції перетворення регіону в нетто-імпортера машинобудівної продукції. Вирішення цих проблем вимагає детального аналізу причин і факторів, що обумовлюють тенденцію зниження конкурентності машинобудівного сектора області та погіршення його технологічної структури.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Розвитку потенціалу сільськогосподарського машинобудування країн, регіонів і підприємств присвячена значна кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених. Проблематикою розвитку потенціалу машинобудівної галузі займалися наступні науковці: В. М. Геєць, А.С.Гальчинский, М. Туган – Барановський, Б. Є. Кваснюк, Н. Я. Калюжнова, В. П. Семиноженко, Ю. К. Перский, Л. І. Піддубна, Й. Шумпетер та інші.

Незважаючи на велику кількість досліджень і публікацій щодо проблем розвитку потенціалу машинобудівної галузі, його аспекти залишаються дискусійними, а проблема розширення аналітичної бази економічної політики регіону, зокрема, у контексті машинобудівного комплексу області, що значною мірою визначає стратегію економічного розвитку України, є актуальною в науковому і прикладному аспектах.

Метою статті є аналіз причин і факторів, що обумовлюють тенденції розвитку потенціалу машинобудівного комплексу.

Виклад основного матеріалу. Процеси глобалізації істотно змінюють моделі функціонування національних економічних систем, що включають як вертикальні («центр – регіони»), так і горизонтальні («регіон – регіон») рівні взаємодії. Ці зміни пов'язані з перетворенням регіонів в економічних агентів, які володіють потенціалом зовнішньоекономічної взаємодії та конкурентними ресурсами, що визначають їх можливості та конкурентоспроможність як суб'єктів господарських зв'язків [1].

Сьогодні розвиток галузей агропромислового комплексу є пріоритетним для економіки України, тому що саме аграрний сектор забезпечує продовольчу безпеку і незалежність нашої держави і є одним з основних бюджетоутворюючих секторів національної економіки. Маючи 30% світового чорнозему і враховуючи продовольчу кризу, саме аграрний сектор здатний стати тією конкурентною перевагою України, яка дозволить їй зайняти гідне місце серед інших країн. Аграрний сектор забезпечує продовольчу безпеку і продовольчу незалежність країни, формує 17 % валового внутрішнього продукту і близько 60 % об'єму споживання населення. Крім того, аграрний сектор є одним з основних бюджетоутворюючих секторів національної економіки, частинка якого в зведеному бюджеті України за останні роки складає 8 - 9%, а також займає друге місце серед секторів економіки в товарній структурі експорту. Галузь сільськогосподарського машинобудування нараховує понад 70 тисяч працюючих.

Враховуючи те, що за прогнозами кількість населення земної кулі щорічно зростатиме, а кількість оброблюваних земель практично залишатиметься незмінною, слід чекати підвищення рентабельності сільського господарства, а відповідно, і збільшення фінансування в цій галузі. Також слід враховувати, що на сьогоднішній час практично 15% світового населення голодує і ця цифра постійно збільшується, тому основним пріоритетом в світовій економіці залишатиметься забезпечення продовольчої безпеки. До 2050 року кількість оброблювальних земель, за оцінками

експертів, збільшиться неістотно: з 1 400 до 1 500 млн. га. Це свідчить про те, що продукти харчування для населення приходиться одержувати практично на тому ж об'ємі орних земель. Тому перехід аграрного сектора економіки на вживання інноваційних ресурсозберігаючих технологіях виробництва продукції рослинництва і тваринництва, її зберігання і переробка потребує системного переоснащення машинно-тракторного парку сучасною високоефективною технікою і устаткуванням вітчизняного виробництва.

Як адміністративно-територіальне утворення України і суб'єкт ринкових відносин Херсонська область володіє низкою конкурентних переваг, що формують підґрунтя для її розвитку та активного включення в систему світогосподарських зв'язків. Головний ресурс розвитку, що визначає конкурентний потенціал регіону, сконцентрований в машинобудівному комплексі, який виготовляє значну частину вітчизняного енергетичного, сільськогосподарського машинобудування. Ефективність використання цього ресурсу значною мірою визначається станом зв'язків області, найважливішим індикатором якості яких є структура торгівлі машинобудівною продукцією.

Однією з головних умов модернізації національної економіки, переходу до нової (постіндустріальної) стадії розвитку є інноваційна діяльність, в цьому головну роль повинне виконувати вітчизняне машинобудування.

Протягом року вчені Національної академії наук України спільно із службами Міністерства аграрної політики та продовольства України опрацьовували сценарій, оцінюючи потенціал галузей АПК. Вони дійшли висновку, що при відповідному технічному, технологічному і науковому забезпеченні, вітчизняне сільськогосподарське виробництво має нагоду збільшити виробництво зерна до 80 млн. тонн, насіння олійних культур - до 15 млн. тонн. І ці об'єми виробництва продукції зараз стали плановими показниками розвитку аграрного сектора економіки.

Так, за оперативними даними управліннь технічного нагляду, охорони праці та пожежної безпеки територіальних органів Держсільгоспінспекції України, станом на 24 липня 2012 року на обліку в інспекціях перебувало 53,9 тис. зернозбиральних комбайнів. З них у юридичних осіб – 31,0 тис. (57,5%) та у фізичних осіб – 22,9 тис. (42,5%). Усього технічно справних зернозбиральних комбайнів – близько 28,3 тис. На жниввах 2012 року фактично працювало 27,2 тис. зернозбиральних комбайнів, з яких 66% комбайнів перебували у власності юридичних осіб, решта – у власності фізичних осіб. Технологічна потреба у зернозбиральних комбайнах наведена у табл.1.

Таблиця 1

Технологічна потреба у зернозбиральних комбайнах

Найменування машин	Технологічна потреба	Наявність техніки, всього
Комбайни зернозбиральні	50 000	32 100

Як свідчить статистика [2], в даний час матеріально – технічне забезпечення сільськогосподарського виробництва, як по областях, так і в цілому по агропромислому комплексу України, наближається до критичної межі. Забезпеченість аграріїв зернозбиральними комбайнами складає лише 40–60 відсотків від технологічної потреби. З них понад 85 відсотків техніки відпрацювало свій амортизаційний термін, а щорічні темпи вибуття з експлуатації перевищують їх придбання. Стан технічного забезпечення АПК зернозбиральними комбайнами – у 2012 році представлено у табл.2.

Таблиця 2

Віковий стан зернозбиральних комбайнів України

Роки	Відсотки
До 5	8
5 - 10	14
10 - 20	17
Більше 20	61

Сьогодні парк зернозбиральних комбайнів має наступну структуру:- 17% комбайнів експлуатуються 10-20 років;- 61% комбайнів мають термін експлуатації понад 20 роки.

Це призводить до втрат сільськогосподарської продукції, які спричинені „технічними” факторами, інакше, відсутністю в господарствах достатньої кількості техніки для посіву та збирання врожаю. Відбувається руйнування парку комбайнів вітчизняного виробництва. Щорічно аграрії втрачають близько 12,9 -14,0 млрд. грн. через порушення технології і термінів прибирання зернових культур. Відносно стабільний рівень вирощуваних зернових (до 40 млн. тонн в рік) і необхідність заміни технічно і морально застарілих машин припускає закупівлю сільгосптоваровиробниками нової техніки. Але сільськогосподарські підприємства не мають нормативної забезпеченості зернозбиральними комбайнами, кількість яких з кожним роком в господарствах зменшується. Фінансове становище сільськогосподарських підприємств не дає можливості проводити без додаткової державної і регіональної підтримки розширене відновлювання техніки.

На сьогодні підприємствами сільгоспмашинобудування вже створено понад 100 промислових зразків конкурентноздатної техніки і устаткування, зокрема 38 зразків за державною підтримкою. Є необхідність створити спільні підприємства виробників найпопулярнішої в Україні сільськогосподарської техніки, запровадити пільгові режими виробництва з одночасним підвищенням податкового і митного навантаження на імпорт, а також оптимізувати використання існуючих потужностей з виробництва сільгосптехніки.

Вітчизняна промисловість сьогодні не виробляє низку сільськогосподарських машин і не в змозі забезпечити у повному обсязі потреби в окремих видах такої техніки, особливо тієї, що необхідна для започаткування сучасних технологій у аграрному виробництві. Поясненням такого стану послугує штучно створений дисбаланс між різницею фінансування Міністерства агропромислового комплексу і Міністерства економічного розвитку. Аналіз фінансування галузей агропромислового комплексу і галузі машинобудування показав, що з 2000 року імпорт сільгосптехніки виріс у 17,6 разів, а продаж власної техніки – всього у 3,6 рази.

Потужності заводів сільгоспмашинобудування за даними органів статистики завантажені на 20-30%,

Тому, враховуючи великий досвід ТОВ НВП «Херсонський машинобудівний завод» в налагоджуванні виробництва зернозбиральних комбайнів і те, що на сьогодні він є єдиним виробником такої техніки в Україні, доцільно зосередити виробництво зернозбиральної техніки на цьому підприємстві, провівши переоснащення підприємства спеціальним устаткуванням з одночасним оновленням виробничих потужностей, розробкою і створенням оптимального модельного ряду вітчизняних зернозбиральних комбайнів.

Сьогодні комбайн "Скіф" виробництва ТОВ НВП "Херсонський машинобудівний завод" за всіма експертними оцінками та основними споживчими характеристиками істотно випереджає зарубіжні аналоги: білоруський "Полісся" і російський "Акрос", які знаходяться на ринку в одному ціновому сегменті з комбайнами українського виробництва. В даний час підприємство може випускати 300 зернозбиральних комбайнів на рік з перспективою збільшення випуску в п'ять разів за умови проведення технічного переозброєння виробництва.

Техніка ТОВ НВП «ХМЗ» має прийнятне співвідношення ціна - якість при постійному підвищенні рівня якості і надійності, відповідає всім агротехнічним вимогам, забезпечена оперативним гарантійним і сервісним обслуговуванням, має достатню кількість запасних частин, наявність спеціальної технічної документації. Продукція заводу широко представлялася на міжнародних виставках, ярмарках і була відзначена шістьма золотими медалями. Їй не один раз присвоювалося звання «краща машина року».

Висновки. Відсутність стратегічного підходу до рішення проблеми насичення внутрішнього ринку товарами вітчизняного виробництва на основі якісної імпортозамінної продукції привела до значного дисбалансу між попитом і пропозицією на окремих товарних ринках і може витіснити вітчизняного виробника не тільки із зовнішнього, але і внутрішнього ринку.

Недостатні обсяги виробництва, відсутність заходів щодо покращення якості, надійності, економічності призводять до втрати конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської техніки.

Зволікання з випуском техніки, яка відповідає сучасним вимогам, не дозволяє сільгосптоваровиробникам в повній мірі реалізовувати новітні агротехнології із використанням вітчизняних машин, тому відбувається поступове просування на вітчизняний ринок техніки іноземного виробництва, обсяги закупівлі якої в останні роки перевищили 70 відсотків від загального обсягу придбання.

Тому, впровадження проекту на ТОВ НВП «ХМЗ» за державної підтримки, підтримки виконавчих органів та органів місцевого самоврядування і державних структур дозволить виправити, змінити в кращу сторону ситуацію на ринку сільськогосподарського машинобудування України.

Україна має значний природно - ресурсний, виробничий, науково-технічний і трудовий потенціал для збільшення обсягів власного виробництва продукції, яка, окрім всього, навіть імпортується. Внутрішній ринок є достатньо великим для нарощування виробництва вітчизняних аналогів імпортованої продукції. Зокрема, місткість внутрішнього ринку сільськогосподарської техніки на даний час складає близько 10 млрд. гривень.

Анотація

У статті проаналізовано фактори, що обумовлюють розвиток сільськогосподарського машинобудування в контексті сучасної парадигми конкурентоспроможності регіону.

Ключові слова: сільськогосподарське машинобудування, потенціал, галузь, розвиток, регіон

Аннотация

Рассматриваются факторы, которые являются движущей развитие сельскохозяйственного машиностроения в контексте современной парадигмы конкурентоспособности региона.

Ключевые слова: сельскохозяйственное машиностроение, строительство, промышленность, развитие, регион

Abstract

Are examined the factors that are driving the development of agricultural engineering in the context of the current paradigm of the region's competitiveness.

Keywords: agricultural engineering, construction, industry, development, region

Список використаної літератури:

1. Піддубна Л.І. Проблеми і тенденції розвитку експортного потенціалу підприємств машинобудування / Л.І. Піддубна // Бізнес – інформ. – 2012. – №1. – С.51 – 55 www.business-inform.net

2. Статистичний збірник «Діяльність підприємств - суб'єктів підприємницької діяльності» 2010 / Державна служба статистики України / за ред. І.М. Жук. – К.: Інформаційно-аналітичне агентство, 2011. – 454 с.

3. Стратегія економічного та соціального розвитку Херсонської області до 2015 року. Управління процесами розвитку регіону до 2020 року. – Херсон: Видавництво ТОВ „ТФ „Тимекс”, 2007. – 232 с.

4. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: В 3 т.: Економіка знань – модернізаційний проект України. / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б. Є. Кваснюка.– Т. 1.– К. : Фенікс, 2007.– 544 с.

5. Конкурентоспособность регионов: теоретико-прикладные аспекты. Под ред. Ю. К. Перского, Н. Я. Калужновой.– М. : ТЕИС, 2003.– 472 с.